

Monumentnummer*: 531920

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 23 januari 2015
Kadaster deel/nr 82954/30

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Brakel	Zaltbommel	Gelderland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Brakel	Batterij onder Brakel

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Brakel	M			170

*Omschrijving***

Cluster 76.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ GEBOUW als representant van een type bomvrije bouwwerken dat aan drie zijden en bovenop is voorzien van een aarden dekking en dat alleen een gevel aan de keelzijde bezit. Nadat het aardlichaam van de Batterij onder Brakel met de nodige tegenslag was gerealiseerd is centraal op het werk een bomvrij gebouw gerealiseerd als onderkomen voor verschillende functies. Met de toename van de draagwijdte van het geschut, de kracht van de inslagen van projectielen en de explosieve kracht van (brisant)granaten werd het steeds moeilijker weerstand te bieden tegen beschietingen. Verzwaring van metselwerk, toepassing van schokabsorberende metselsystemen (onder meer door middel van bogen en gewelven), flauwe hellingshoeken en gebogen of juist puntige vormen, gebruik van beton - en later van gewapend beton - in steeds zwaardere uitvoering, was een van de manieren om de vestingwerken bestand te houden tegen toenemende aanvalskracht. Bovendien was het aanbrengen van aarddekkingen een goed middel gebleken om de energie van inslagen te absorberen of te dempen. Dit is de reden waarom vele gemetselde of betonnen werken van een aardlaag of een frontbescherming van zand of aarde zijn voorzien. Afhankelijk van de periode van ontstaan - en daarmee van de te

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

verwachten inslagkracht van projectielen - werd van 'bomvrije gebouwen' gesproken, wanneer ze werden geacht bestand te zijn tegen een van tevoren bepaald aantal inslagen van zwaar kaliber. Het bomvrije gebouw op de Batterij onder Brakel is uitgevoerd in baksteen en omvat twee bovengrondse bouwlagen en een kelderverdieping.

Omschrijving

Het BOMVRIJ GEBOUW op de Batterij onder Brakel ligt centraal op het aardlichaam en wordt gekenmerkt door vrijwel spiegelbeeldig uitgevoerde bakstenen gevel aan de westzijde of keelzijde van het werk. In het metselwerk zijn boogvormen herkenbaar. De plattegrond van het bouwwerk is rechthoekig, met op de begane grond links en rechts een vooruitspringende vleugel die samen een voorplein vormen. Het bomvrije gebouw is aan alle zijden - behalve aan de westzijde - door aarde gedekt als bescherming tegen inslagen van projectielen. De gevel van de begane grond wordt aan weerszijden begrensd door haakse keermuren en is ongeveer half zo breed als de gevel van de verdieping, die aan beide zijden eindigt met in het gevelvlak gelegen, schuin dalende keermuren. De rechter haakse keermuur bevat toegangsopeningen. De hoofdgevel bevat op de begane grond links en rechts een iets getoogde toegangsopening; beide worden geflankeerd door dito vensteropeningen. Op de verdieping, recht hierboven, twee stel vensteropeningen met een vergelijkbare compositie, en daarbuiten toegangen met dubbele schuifdeuren, die toegang gaven tot remises. Deze twee laatste toegangen zijn bereikbaar via taluds achter de eerder genoemde haakse keermuren. Twee inscripties vermelden het jaartal '1880' en de naam 'Brakel'. Onder de begane grond bevindt zich een kelderverdieping, waarheen onder meer een goederenlift leidt. Het interieur van het bomvrije gebouw is niet bezocht, maar foto's laten zien dat de onderhoudstoestand matig is, wat verder onder meer blijkt uit het feit dat sommige (houten) vloeren onbegaanbaar zijn en dat deuren verrot zijn. Het bouwwerk vertoont grote overeenkomst met het bomvrije bouwwerk op de Batterij onder Poederoijen, dat als pendant is te beschouwen.

Waardering

Het BOMVRIJ GEBOUW op de Batterij onder Brakel is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel van omstreeks 1880, namelijk een voorbeeld van een met aarde gedekt bomvrij gebouw met een tweetal vooruit stekende keermuren die een klein voorplein omsluiten.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen en vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex. Verder als pendant van het vergelijkbare gebouw op de Batterij onder Poederoijen.

* Het onderdeel is tamelijk representatief omdat het in verschijningsvorm de kenmerken vertoont die het toenmalige defensieve doel onderstrepen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Het onderdeel is redelijk bewaard omdat het in de loop der tijd weliswaar weinig wezenlijke aanpassingen heeft ondergaan en het de oorspronkelijke structuur heeft behouden, maar hierbij in een matige toestand van onderhoud verkeert.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie